

slovesnika-327890.html

3. Пересунько Т. Інноваційні технології навчання у розвитку творчих здібностей на уроках української мови та літератури. URL: <https://urok.osvita.ua/materials/mova/836>

4. Пометун І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник. Київ, 2004. 192 с.

5. Ушакова І. Інноваційні технології навчання у розвитку креативності на уроках української мови URL: <http://metodportal.net/node/4499>

6. Ярошенко О. Групова навчальна діяльність школярів. Теорія і методика. Київ, 1997. 193 с.

Кислиця Дарія Анатоліївна – здобувач ступеня вищої освіти бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: використання інтерактивних технологій на уроках української мови.

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Родюк Н. Ю.

Тетяна Пшемиська

ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІКОДОВИХ ТЕКСТІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В 6 КЛАСІ

Полікодовий текст як особливий тип висловлювання став важливим методом навчання української мови в сучасній практиці. Цей факт обґрунтовується актуальністю принципу наочності. Так, присутність візуалізованих матеріалів на уроках української мови зумовлює зацікавленість темою, дає уявлення про предмет чи явище дійсності, що створюються у

процесі мислення за підсумками сприйняття. Принцип наочності може знайти своє застосування також на уроках узагальнення та закріплення вивченого матеріалу. Візуальні елементи в тексті посилюють вплив та приковують увагу, а також створюють емоційний образ вивченого.

Креолізовані тексти на уроці української мови є неабияким джерелом інформації, а також засобом, за допомогою якого стає можливим формувати різні компетенції учнів. Цим пояснюється **мета дослідження** – вивчення ефективності, продуктивності та перспективності роботи з полікодовими (креолізованими) текстами на уроках української мови.

У сучасній лінгвістиці креолізований текст розглядається як полікодовий текст, що складається з двох компонентів – вербального (сам текст) та візуального (зображення, рідше – анімація, музичний супровід тощо). Серед можливих способів візуалізації найчастіше використовують фотографії, малюнки, інфографіку, фотоколажі, діаграми, графіки, схеми, зображення, карти та ін. [1]. Традиційно на уроках української мови використовуються зображення, які виконують роль стимулу: школярі з урахуванням сприйняття візуального складника повинні за завданням вчителя використати певні слова, побудувати словосполучення та речення певної структури, скласти зв'язний текст. Предметна картинка, наприклад, полегшує дітям процес фонетичних спостережень над звуковим складом, дозволяє зробити легшим аналіз складу слова, привертає увагу до звуків. Таким чином, працюючи з малюнком дитина створює полікодовий текст.

Важливо відзначити, що у процесі навчання української мови необхідно пропонувати завдання, які супроводжувалися б ілюстративним матеріалом, оскільки такий спосіб передачі інформації учням допомагає мотивувати їх до навчання, розвиває пам'ять та творчу уяву. Але слід брати до уваги відповідну подачу креолізованих текстів і при підготовці до уроку із залученням цього виду діяльності, важливо звернути увагу на вікові особливості школярів і стиль оформлення таких текстів. Використання ілюстрацій на уроці допомагає краще заглибитись у завдання, забезпечує

достовірність інформації, а також передбачає комунікативну спрямованість навчання.

Безперечні властивості полікодових (креолізованих) текстів, які характерні для багатьох видів наочних засобів навчання, виступають унікальним інструментом для активізації та формування знань, умінь і навичок. При цьому креолізований текст – це не джерело готових знань, оскільки він змушує учнів самостійно вичленовувати, трактувати інформацію та робити висновки, активізуючи різновидову діяльність. Створення диференційованих завдань, підбір тем близьких та цікавих школярам, прогнозування успішної ситуації для кожного учня при роботі з креолізованими текстами залучають до встановлення позитивного емоційного фону на занятті, що сприяє зміцненню мотивації до вивчення української мови, внаслідок чого підвищується якість засвоєння навчального матеріалу. Однак при цьому слід зауважити, що, відповідно до авторської концепції матеріалу, що розглядається (наприклад, навчального), семіотичні системи, що породжують креолізований текст, можуть також включатися аудіальні, атрибутивні та інші знакові одиниці [3].

У методиці навчання креолізований текст виконує певні функції:

1) освітня – використання вербальних та невербальних елементів креолізованого тексту сприяє найкращому засвоєнню навчального матеріалу.

2) інформаційна – креолізовані тексти є джерелом інформації про культуру та традиції, а також сприяють кращому розумінню цього матеріалу у вигляді наочності.

3) контрольна – реалізується під час виконання різних завдань після вивчення певного матеріалу із використанням невербальних компонентів.

4) виховна – формуються моральні норми, переконання, а також толерантне ставлення до всього, що нас оточує.

Багато лінгвістів зазначають, що охарактеризовані функції креолізованого тексту будуть реалізовані лише за грамотного введення їх у навчальну діяльність.

Концепція автора креолізованого тексту є повністю реалізованою і не викликає особливих інтерпретаційних труднощів за умови правильної комбінації знаків незалежно від обсягу тексту. Такі тексти у навчально-методичних матеріалах називають коміксами. Цей вид текстів цілком вважається креолізованими, оскільки у ньому візуальний компонент переважає над вербальним. У процесі навчання комікс слід розглядати як автентичний текст, завдяки якому відбувається ознайомлення з більш сучасною культурою та за допомогою нього в учнів розвиваються навички мовленнєвого здогаду, виникає інтерес до виконання післятекстових завдань, що дозволяє учням швидше знаходити необхідну інформацію, а також формуються комунікативні компетенції.

Наприклад, у 6 класі при вивченні фразеології можна подати учням комікс для візуалізації крилатого вислову, а саме продемонструвавши історію, в якій один з героїв сприймає фразеологізм в прямому значенні, а інший – пояснює значення та радить звернутися до відповідного словника. Або ж цей комікс розрізати на декілька частин і відповідно запропонувати учням зібрати його, щоб вийшла логічно побудована історія. А також можна допуститися певних пропусків у словесній частині комікса, щоб учні могли самостійно його заповнити. Таким чином, навчальний матеріал буде більш зрозумілий, якщо візуалізуватиметься, тому є необхідним упровадження у навчально-методичні комплекти для навчання української мови креолізованих текстів [4, с. 129-151]. Способи використання креолізованих текстів у системі занять з української мови є невід'ємним компонентом сучасної методики навчання, оскільки ці матеріали успішно вирішують проблему підвищення ефективності освітнього процесу. Адже, поєднуючи в собі візуальні компоненти, які взаємодіють з вербальними, вони відтворюють нову для учня картину світу, доповнюють шкалу цінностей та формують естетичні ідеали. Використання цих текстів у процесі навчання української мови дає можливість знижувати рівень втоми в учнів, а завдяки зміні діяльності – керувати їхньою увагою.

Отже, можна дійти висновку, що креолізований текст сприяє зануренню дітей в емоційно сприятливу ситуацію, створює умови для оптимального розуміння змісту навчального матеріалу. Введення такого засобу навчання в освітній простір не лише підвищує інтерес до вивчення, а й забезпечує усвідомлене осмислення та закріплення нових знань, стимулює пізнавальну діяльність, створює позитивну емоційну атмосферу, дозволяє сконцентрувати увагу на головному, розвиває мислення, довготривалу пам'ять та естетичний смак, сприяє вирішенню освітніх, розвивальних, практичних і виховних завдань.

Процес засвоєння навчального матеріалу відбувається продуктивніше, оскільки в учнів виникає чуттєвий образ того, що вивчається, який безпосередньо пов'язаний з роботою слухового та зорового аналізаторів, що особливо важливо у процесі освіти. Створення креолізованого тексту належить до структурної організації мовної діяльності, тому інформація має бути багатою за змістом та правильно згрупованою, що допомагає, серед іншого, подолати інформаційне навантаження.

Література

1. Завадська О. В. Феномен креолізованого тексту: актуальна проблема сучасних лінгвістичних досліджень. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. Сковороди*, 2016. № 43. С. 163-169.
2. Івасишин М. Р. Шрифт як паралінгвістичний засіб у коміксах. *Сучасні філологічні дослідження: комунікативно-культурний аспект*. 2017. С. 62-65.
3. Нікітіна А. В. Полікодові тексти як лінгводидактичні засоби навчання. *Наукові записки Бердянського держ. пед. ун-ту. Педагогічні науки* : зб. наук. праць. Бердянськ, 2015. Вип. 3. С. 219-223.
4. Glanberg M., Langston W. Comprehension of illustrated text: Pictures help to build mental models. *Journal of Memory and Language*. 1992. № 31, № 2. P. 129–151.

Пшемиська Тетяна – здобувач ступеня вищої освіти бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: інноваційні технології навчання на уроках української мови.

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Родюк Н.Ю.

Марина Швець

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ОПРАЦЮВАННЯ ДИСКУСІЙНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Сьогодні педагогічні інновації пов'язані із застосуванням інтерактивних методів у освітній діяльності вчителя. Науковці, вчителі-новатори вважають, що в центрі уваги сучасної освіти мають бути не стільки навчальні предмети, скільки способи мислення й діяльності школяра. Тобто необхідно навчити дитину критично мислити, розв'язувати складні проблеми шляхом аналізу обставин і відповідної інформації, зважувати й ураховувати альтернативні думки, приймати виважені рішення, дискутувати, спілкуватися з іншими людьми. Тому для науковців, учителів ця тема залишається актуальною.

Питання про впровадження інтерактивних технологій було згадано у працях О. Пометун, Л. Пироженко, Н. Мурадової, В. Гузєєва та інших.

Мета статті – з'ясувати вплив технологій опрацювання дискусійних питань на розвиток критичного мислення школярів на уроках української мови.

Інтерактивні технології – це порівняно новий, творчий, цікавий підхід до організації освітньої діяльності учнів. Сутність цих технологій полягає в